

Nr 125.

Ankom till riksdagens kansli den 23 maj 1936 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till låneunderstöd åt vissa egnahemsägare i Göteborgs och Bohus län.

(4:e avd.)

I en till riksdagen avlåten, den 8 maj 1936 dagtecknad proposition, nr 260, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för nämnda dag, föreslagit riksdagen att för utlämnande av låneunderstöd i huvudsaklig överensstämmelse med vad av departementschefen i statsrådsprotokollet angivits, bland Utgifter för kapitalökning, under Statens utlåningsfonder, Fonden för låneunderstöd, till Låneunderstöd åt vissa egnahemsägare i Göteborgs och Bohus län för budgetåret 1936/1937 anvisa ett reservationsanslag av 200,000 kronor, därav 125,000 kronor att utgå av lånemedel.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag har utskottet behandlat en inom andra kammaren av herr *G. Karlsson* i Munkedal m. fl. väckt motion, nr 207, däri hemställts, att riksdagen måtte anvisa 300,000 kronor till en hjälpfond för nödställda egnahemsägare, vars obestånd härleder sig från oförvållad arbetslöshet inom stenindustrin, att användas i av motionären antytt syfte och enligt de föreskrifter Kungl. Maj:t må meddela.

I en den 29 januari 1936 till socialdepartementet inkommen skrivelse har *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* meddelat, att den långvariga arbetslöshetskris, som drabbat stenindustrikommunerna inom länet, bland andra olägenheter också medfört, att ägare av egnahem och andra mindre bostadsfastigheter inom dessa kommuner i stor utsträckning nödgats skuldsätta sig i en omfattning, som för dem medförde risken att icke kunna behålla sina fastigheter. Att förlusten av det egna hemmet skulle för vederbörande innebära katastrofala följder vore enligt länsstyrelsens mening självfallet. Härtill komme, att även det allmänna givetvis skulle träffas av ansemliga sociala olägenheter, om egnahemsägarna förlorade det rotfäste, som bostadsfastigheterna utgjorde. För vidtagande av hjälpåtgärder häremot funne länsstyrelsen därför anvisande av statsmedel i högsta grad önskvärt. Hur hjälpen lämpligast skulle anordnas borde emellertid enligt länsstyrelsens mening bliva föremål för särskild utredning, därvid statens sekundärlån till jordbrukare och lånen till jordbrukare för genomförande av ackord

m. m. möjligen kunde tjäna som förebilder. Vilka belopp, som kunde från statens sida erfordras, vore länsstyrelsen icke beredd att med säkerhet ange. En på enskilt initiativ ordnad undersökning ledde emellertid till antagandet, att en fond å omkring 300,000 kronor skulle vara behövlig. Länsstyrelsen hemställde, att Kungl. Maj:t ville hos riksdagen äska medel för ändamålet.

Över denna framställning har till en början utlåtande avgivits av *statens egnahemsstyrelse*. Sedan därefter utlåtande i ärendet även inhämtats från *statskontoret* samt, med anledning av vad statskontoret därvid anfört angående behovet av ytterligare utredning, förnyat yttrande infordrats från länsstyrelsen, har länsstyrelsen den 9 april 1936 efter verkställd utredning inkommit med det begärda yttrandet.

Den i länsstyrelsens framställning omförmälda, på enskilt initiativ anordnade undersökningen har legat till grund för den av utskottet i förevarande sammanhang till behandling upptagna motionen II: 207.

Departementschefen har rörande behovet av den föreslagna hjälpaktionen anfört följande:

Av den föregående redogörelsen torde tydligt framgå, att den sedan länge rådande svåra arbetslösheten inom stenindustrien i Göteborgs och Bohus län kan komma att medföra betänkliga återverkningar å fastighets- och bostadsförhållandena i vissa delar av länet. Åtskilliga av de arbetslösa stenarbetarna innehava smärre bostads- eller jordbruksegnahem, vilka senare dock i regel äro alltför små för att kunna lämna full bärgning åt ägarna och deras familjer. Genom den väsentliga minskningen i arbetsinkomsten har uppstått svårighet för dessa egnahemsägare att fullgöra ingångna låneförbindelser. Innehavarna av egnahemslån hava visserligen under de senast förflutna tre åren ägt möjlighet att intill 12 procent av ursprungliga lånebeloppet erhålla så kallade uppskovslån. Många låntagare torde dock redan hava till fullo utnyttjat denna möjlighet. Så länge någon förbättring av det ekonomiska läget inom stenindustrien icke kan skönjas, synes för övrigt egnahemsnämnden numera icke vara benägen att bevilja stenarbetarna flera dylika lån. Icke heller torde de arbetslösa stenarbetare, som äro ägare av mindre jordbruksegnahem, kunna erhålla för jordbrukare avsedda lån för genomförande av ackord eller till förekommande av exekutiv försäljning.

Såsom förutsättning för beviljande av sådant lån gäller nämligen bland annat, att gäldenärens ekonomiska svårigheter icke uppkommit på grund av omständigheter, vilka varit jordbrukets bedrivande ovidkommande, samt att med hänsyn till avkastningsförmågan hos gäldenärens jordbruk, storleken och beskaffenheten av hans skulder ävensom övriga omständigheter kan med hög grad av sannolikhet antagas, att gäldenären skall, om lånet erhålles, kunna fortsätta att driva jordbruket och därunder göra rätt för sig. Av utredningen i detta ärende framgår, att minst ett 100-tal stenarbetare för närvarande restera med betalning av förfallna annuiteter å egnahemslån. I några fall har egnahemsnämnden redan vidtagit åtgärder för indrivning av lånen genom exekutiv försäljning av fastigheterna, och risken för dylika åtgärder synes i övriga fall vara betydande. Flertalet av de stenarbetare, som äga fastigheter, har emellertid dessa belånade i banker. Hittills synas dessa lån hava skötts på ett enligt långivarnas uppfattning något så när tillfredsställande sätt, i det avtalade amorteringar visserligen i åtskilliga fall uteblivit men ränta vanligen influtit i behörig ordning. I längden lär det

dock bereda åtskilliga av de arbetslösa oöverkomliga svårigheter att även i denna begränsade omfattning fullgöra sina skyldigheter. Vid bristande räntelikvider anse sig bankerna sannolikt icke kunna underlåta att söka tvångsrealisation av fastigheterna. Slutligen finnes ett mindre antal stenarbetare, vilka äga och bebo å ofri grund belägna bostadshus. Ehuru dessa arbetare icke kunnat förskaffa sig lån mot inteckningar, synas även de i regel vara hårt skuldsatta och därför också utsatta för risken att genom utmätning bliva berövade sina hem.

I anslutning härtill har departementschefen erinrat om att Kungl. Maj:t den 6 mars innevarande år på hemställan av chefen för finansdepartementet beslutat genom proposition (nr 185) föreslå riksdagen, att anvisa ett reservationsanslag av 150,000 kronor för låneunderstöd åt vissa, i regel inom gruvindustrien anställda fastighetsägare i Kiruna och Malmberget, vilka genom inskränkningarna i driften vid Norrbottens gruvfält kommit i svårigheter. Då de bohuslänska stenarbetarnas ställning i nu förevarande hänseende måste anses minst lika svår som arbetarnas vid Norrbottens gruvfält, ville departementschefen tillråda, att staten lämnade även de förstnämnde erforderligt stöd i deras strävan att få behålla sina egnahem. Däremot vore han i brist på närmare utredning härutinnan icke beredd att nu föreslå dylika åtgärder till förmån för arbetslösa stenarbetare i andra delar av landet.

Beträffande den närmare utformningen av den sålunda förordade stödaktionen har departementschefen — i överensstämmelse med vad som i den numera av riksdagen bifallna propositionen nr 185 föreslagits skola gälla för hjälpen åt fastighetsägarna i Kiruna och Malmberget — tillstyrkt anvisande av ett lämpligt belopp för utlämnande av lån till sådana ägare av egnahem i Göteborgs och Bohus län, vilka på grund av stenindustriens tryckta läge råkat i ekonomiska svårigheter samt till följd härav uppenbarligen löpte fara att genom exekutiva åtgärder bliva berövade sina hem. Även i övrigt skulle stödaktionen anordnas efter i huvudsak samma riktlinjer som hjälpen åt fastighetsägarna i Kiruna och Malmberget.

Beträffande beräkningen av de för ändamålet äskade anslagsmedlen har *departementschefen* anfört följande:

Frågan i vilken utsträckning medel för nu berörda ändamål kunna bliva erforderliga undandraget sig ett säkert bedömande. Länsstyrelsen har med stöd av vissa beräkningar föreslagit ett anslag å 200,000 kronor. Med hänsyn bland annat till att anslaget icke synes böra begränsas alltför snävt förordar jag länsstyrelsens förslag i denna del. Enär fördelningen på olika år av kostnaderna för ifrågavarande hjälpaktion icke nu kan tillförlitligt beräknas, vill jag vidare tillstyrka, att hela det belopp, vartill sagda kostnader sålunda uppskattats, upptages såsom reservationsanslag å riksstaten för nästa budgetår. Anslaget torde böra uppföras bland utgifter för kapitalökning under den bland statens utlåningfonder upptagna fonden för låneunderstöd. Med hänsyn till de villkor, som avses skola gälla för ifrågavarande lån, torde anslaget böra utgå till ett belopp av 125,000 kronor av lånedel och till återstående del av skattedel. På Kungl. Maj:t torde få ankomma att i huvudsaklig överensstämmelse med av mig angivna grunder meddela närmare föreskrifter rörande dispositionen av det föreslagna an-

slaget. För ändamålet finnas medel icke beräknade å riksstaten för budgetåret 1936/1937. Chefen för finansdepartementet torde senare få anmäla frågan om sättet för täckande av det nu äskade skattemedelsanslaget.

Enligt Kungl. Maj:ts föreliggande förslag skulle till sådana ägare av egna- hem i Göteborgs och Bohus län, vilka på grund av den sedan länge rådande svåra arbetslösheten inom stenindustrien råkat i ett betryckt ekonomiskt läge, utlämnas lån efter i huvudsak samma riktlinjer, som i den av innevarande års riksdag bifallna propositionen nr 185 föreslagits skola gälla för motsvarande hjälp åt vissa, i regel inom gruvindustrien anställda fastighetsägare i Kiruna och Malmberget. Såsom departementschefen framhållit, måste de bohuslänska stenarbetarnas ställning i nu förevarande avseende anses minst lika svår som arbetarnas vid Norrbottens gruvfält. Med hänvisning härtill samt under framhållande att ifrågavarande lånehjälp endast är avsedd för de fall, där det uppenbarligen föreligger fara för att vederbörande skall genom exekutiva åtgärder bliva berövad sitt hem, får utskottet tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Under erinran därjämte, att ett bifall till propositionen torde få anses innefatta ett tillgodoseende av det med motionen II:207 avsedda syftet, får utskottet hemställa,

Utskottet.

att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt i anledning av motionen II: 207, må för utlämnande av låneunderstöd i huvudsaklig överensstämmelse med vad av departementschefen i statsrådsprotokollet angivits, bland Utgifter för kapitalökning, under Statens utlåningsfonder, Fonden för låneunderstöd, till *Låneunderstöd åt vissa egna- hems- ägare i Göteborgs och Bohus län* för budgetåret 1936/1937 anvisa ett reservationsanslag av 200,000 kronor, därav 125,000 kronor att utgå av lånemedel.

Stockholm den 23 maj 1936.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 124.

Reservation

av herrar *Strindlund, Holmgren* och *Persson* i Falla.